

הלכות קידוש החודש פרק יח

פרק יח

דיני השימוש בחשבון

אפשרות הראיה אחר החשבון

א.

דבר ידוע וברור שאם יוציא לך החשבון שהירח ייראה הלילה - אפשר שייראה ואפשר שלא ייראה, מפני העבים שמכסין אותו, או מפני המקום שהוא גיא, או שיהיה הר גבוה כנגד רוח מערב לאנשי אותו המקום, שנמצאו כאילו הם יושבין בגיא.

שהירח לא ייראה למי שהוא במקום נמוך אפילו היה גדול, וייראה למי שהוא עומד בראש הר גבוה ותלול אף על פי שהירח קטן ביותר, וכן ייראה למי ששוכן על שפת הים, או למי שמהלך בספינה בים הגדול, אף על פי שהוא קטן ביותר:

ב.

וכן, בימות הגשמים, אם יהיה יום צח - ייראה הירח יותר ממה שייראה בימות החמה. לפי שבימות הגשמים, אם יהיה צח - יהיה האויר נך הרבה, וייראה הרקיע בטוהר יתר, מפני שאין שם אבק שיתערב באויר. אבל בימות החמה יהיה האויר כאילו הוא מעושן מפני האבק, ולא ייראה הירח הקטון:

וכל זמן שתמצא קשת הראייה והאורך הראשון שתערוך לה עם שני הקיצין שלהם בצמצום - יהיה הירח קטון ביתר, ולא ייראה אלא במקום גבוה ביותר.

ואם תמצא קשת הראייה והאורך הראשון ארוכין הרבה, והוסיפו על סוף הקיצין שלהן מעלות - ייראה הירח גדול. ולפי אורך הקשת והאורך הראשון יהיה גדלו וגלייתו לכל:

לפיכך ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בליבם, שהם זמן הראייה, ומקומה, ושואלין את העדים, באי זה מקום ראיתם.

שאם היתה קשת הראייה קצרה, ויתן החשבון שייראה בצמצום, כגון שהיתה קשת הראייה תשע מעלות וחמישה חלקים, והיה האורך הראשון שלש עשרה מעלות בשוה, ובאו עדים שראוהו, אם היה בימות החמה, או שהיו במקום נמוך - חוששין להן ובודקין אותן הרבה.

ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר - ודאי ייראה אם לא יהיו שם עבים המבדילין:

אם לא נראה הירח במשך כמה חודשים

עדים שראו את החודש בזמנו ובאו והעידו, וקיבלום בית דין וקידשו את החודש הזה הראשון, ומנו תשעה ועשרים יום מן היום המקודש, וליל שלשים לא נראה הירח מפני שאי אפשר לו להיראות, או מפני שכיסוהו

עבים, והרי בית דין מצפין לו כל יום שלשים, כמו שביארנו, ולא באו עדים, ועיברו את החודש, ונמצא יום ראש החודש השני יום אחד ושלשים, כמו שביארנו:

1.

והתחילו למנות תשעה ועשרים יום מן יום ראש החודש השני, וליל שלשים לא נראה הירח,

אם תאמר שכך מעברין חודש זה ועושין אותו שלשים, וקובעין ראש החודש השלישי יום אחד ושלשים, כך אפשר שלא ייראה הירח בליל שלשים גם מחודש זה, ונמצאו מעברין והולכין ועושין חדשים שלשים אחר שלשים כל השנה כולה, ונמצא בחודש אחרון אפשר שייראה הירח בליל חמישה ועשרים בו או בליל שישה ועשרים, ואין לך דבר שחוק והפסד יתר מזה:

2.

ואל תאמר שהדבר הזה דבר שאינו מצוי הוא, שלא ייראה הירח בכל השנה, אלא דבר קרוב הוא הרבה, ופעמים רבות יארע זה וכיוצא בו במדינות שזמן הגשמים שם ארוך והעבים רבים.

שאין אנו אומרים שלא ייראה הירח בכל השנה, אלא שלא ייראה בתחילת החדשים, וייראה אחר כך בימים.

פעמים לא ייראה מפני שאי אפשר לו שייראה, וחדשים שאפשר שייראה בהם, לא ייראה מפני העבים, או מפני שהיה קטון ביותר ולא נתכוון אדם לראותו:

אלא הקבלה שביד החכמים איש מפי איש מפי משה רבינו כך היא, שבזמן שלא ייראה הירח בתחילת החדשים חודש אחר חודש - בית דין קובעין חודש מעובר משלשים יום וחודש חסר מתשעה ועשרים יום, וכן מחשבין וקובעין חודש מעובר וחודש חסר, בקביעה, לא בקידוש, שאין מקדשין אלא על הראייה.

ופעמים עושין מלא אחר מלא, או חסר אחר חסר, כמו שייראה להם מן החשבון:

ומתכוונין לעולם בחשבונם שאם ייראה הירח בחודש הבא, ייראה בזמנו או בליל עיבורו, לא שייראה קודם זמנו, שהוא ליל שמונה ועשרים.

ובחשבונות הראייה האלו שביארנו יתבאר לך ותדע מתי אפשר שייראה ומתי אי אפשר שייראה, ועל זה סומכין ומעברין חודש אחר חודש, או עושין חודש חסר אחר חודש חסר.

ולעולם אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברין בשנה, ולא מוסיפין על שמונה חדשים המעוברין.

וגם לעיבור חדשים אלו שמעברין לפי חשבון עושין סעודת עיבור החודש שאמרנו בפרק שלישי:

וכל שתמצא בתלמוד מדברים שמראין שבית דין סומכין על החשבון, ומפי משה מסיני שהדבר מסור להם והרשות בידם לחסר או לעבר, וכן זה שחיסר רבי תשעה חדשים בשנה, וכל כיוצא בזה, הכל על עיקר זה הוא בנוי, בזמן שלא נראה החודש בזמנו:

וכן, זה שאמרו חכמים שמעברין את החודש לצורך, הוא בחדשים אלו שמעברין אותן לפי חשבון ועושין אחד מלא ואחד חסר, ויש להן לעבר חודש אחר חודש או לחסר - בזה הוא שמעברין לצורך, מפני שלא נראה הירח בזמנו.

אבל בעת שייראה הירח בזמנו, שהוא תחילת היותו נראה אחר שנתקבץ עם השמש - מקדשין לעולם, ואי אפשר לא לדחות ולא לעבר:

וכל הדברים האלו בזמן שיש שם בית דין, וסומכין על הראייה. אבל בזמנים אלו, אין סומכין אלא על הקביעה בזה החשבון האמצעי הפשוט בפי כל ישראל, כמו שביארנו בהלכות אלו:

ראיית הירח במזרח ומערב

יתבאר בספרי חשבון התקופות והגימטריאות, שאם ייראה הירח בארץ ישראל - ייראה בכל מדינות העולם שהם למערב ארץ ישראל ומכוונות כנגדה. ואם יתן החשבון שלא ייראה בארץ ישראל - אפשר שייראה במדינות אחרות שהן למערב ארץ ישראל ומכוונות כנגדה. לפיכך אם ייראה הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל - אין בזה ראייה שנראה הירח בארץ ישראל:

אבל אם לא ייראה הירח בראשי ההרים במדינה המערבית המכוונת כנגד ארץ ישראל, בידוע שלא נראה בארץ ישראל:

וכן, אם לא ייראה הירח בארץ ישראל - בידוע שלא ייראה בכל מדינות העולם שהן למזרח ארץ ישראל ומכוונות כנגדה.

ואם ייראה בארץ ישראל - אפשר שייראה במדינות מזרחיות ואפשר שלא ייראה.

לפיכך אם ייראה במדינה שהיא למזרח ארץ ישראל ומכוונת כנגדה - בידוע שנראה בארץ ישראל.

ואם לא ייראה במדינה המזרחית - אין בזה ראיה, אלא אפשר שייראה בארץ ישראל:

וכל אלו הדברים בשהיו המדינות שבמערב ושבמזרח מכוונות, כגון שהיו נוטות לצפון העולם משלשים מעלות עד חמש ושלשים. אבל אם היו נוטות לצפון יתר מזה או פחות - משפטים אחרים יש להן, שהרי אינן מכוונות כנגד ארץ ישראל:

ודברים אלו שביארנו בערי מזרח ומערב, אינן אלא להגיד כל משפטי הראייה, להגדיל תורה ולהאדירה, לא שיהיו בני מזרח או בני מערב סומכין על ראיית הירח, או תועיל להם כלום.

אלא לעולם אין סומכין אלא על קידוש בית דין שבארץ ישראל, כמו שביארנו כמה פעמים: